

Цитування:

Саратовський, В. С. (2026). Напрями професійного саморозвитку викладачів закладів фахової передвищої освіти в цифровому освітньому середовищі. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*, 1(29), 131–140. [https://doi.org/10.35387/od.1\(29\).2026.131-140](https://doi.org/10.35387/od.1(29).2026.131-140)

УДК 37.018.43:004.738

DOI: [https://doi.org/10.35387/od.1\(29\).2026.131-140](https://doi.org/10.35387/od.1(29).2026.131-140)

НАПРЯМИ ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ В ЦИФРОВОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

**Саратовський
Сергійович,** здобувач освіти
третього рівня, Харківський
національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди

Saratovsky Vladyslav, Postgraduate
Student of the Third (Educational and
Scientific) Level of Higher Education,
Kharkiv National Pedagogical University
named after G.S. Skovoroda

ORCID iD: <http://orcid.org/0009-0004-4264-1604>

E-mail: v.saratovskyi1992@gmail.com

Анотація. В оглядовій статті розглянуто сучасні напрями професійного саморозвитку викладачів закладів фахової передвищої освіти засобами цифрових технологій в умовах неперервної освіти. Узагальнення результатів аналізу засвідчує, що цифрові інструменти є визначальним чинником розвитку цифрової грамотності педагогів та розширення можливостей професійного зростання. Описано напрями професійного саморозвитку, серед яких такі: формування цифрової грамотності, ефективне використання цифрових освітніх ресурсів, забезпечення цифрової безпеки та етики взаємодії та використання цифрових платформ для комунікації. Окрему увагу приділено концептуальній моделі DigCompEdu, яка забезпечує цілісне розуміння структури цифрової компетентності викладача та створює умови для побудови індивідуальних траєкторій саморозвитку. Установлено, що впровадження цифрових технологій у професійний саморозвиток викладачів закладів фахової передвищої освіти передбачає інтеграції технологічної підготовки, критичного мислення та дотримання принципів академічної доброчесності. Особливу увагу приділено ролі неперервної освіти і професійних спільнот у цифровому середовищі, що сприяє розвитку компетентностей та обміну досвідом. З'ясовано, що модель DigCompEdu забезпечує цілісне розуміння цифрових компетентностей педагогів і створює умови для рефлексивного аналізу професійної діяльності. Обґрунтовано, що сучасний викладач функціонує як фасилітатор, тьютор, координатор цифрових освітніх середовищ, розробник індивідуальних освітніх траєкторій і організатор проектного навчання. Підкреслено стратегічну роль цифрових технологій у модернізації національної системи освіти. Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробкою адаптивних та автентичних цифрових освітніх середовищ, які стимулюватимуть професійний саморозвиток викладачів закладів фахової передвищої освіти.

Ключові слова: викладач; компетентнісний підхід; безперервна освіта; професійний саморозвиток; цифрові технології.

Публікація розміщена на умовах ліцензії Creative Commons Attribution 4.0 International (CCBY4.0), що дозволяє вільне використання з обов'язковим зазначенням авторства та джерела.

© Саратовський В.С., 2026

DIRECTIONS OF PROFESSIONAL SELF-DEVELOPMENT OF LECTURERS OF PROFESSIONAL PRE-HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN A DIGITAL EDUCATIONAL ENVIRONMENT

Abstract. *In the review article, the contemporary directions of professional self-development for teachers in institutions of professional pre-higher education through digital technologies within the framework of lifelong learning are examined. The synthesis of the analytical findings demonstrates that digital tools constitute a decisive factor in advancing educators' digital literacy and expanding opportunities for professional growth. The article outlines key directions of professional self-development, including the development of digital literacy, the effective use of digital educational resources, the promotion of digital security and ethical interaction, and the use of digital platforms for communication. Particular attention is paid to the DigCompEdu conceptual model, which provides a holistic understanding of the structure of a lecturer's digital competence and creates conditions for building individual self-development trajectories. It has been established that the integration of digital technologies into lecturer's professional self-development involves the integration of technological training, critical thinking and adherence to the principles of academic integrity. Certain attention is paid to the role of continuing education and professional communities in the digital environment, which facilitates the development of competences and the exchange of experience. It has been established that the DigCompEdu model provides a holistic understanding of lecturers' digital competences and creates conditions for reflective analysis of professional practice. It is argued that the modern teacher acts as a facilitator, tutor, coordinator of digital learning environments, designer of personalised learning pathways, and organiser of project-based learning. The strategic role of digital technologies in modernising the national education system and training competent, innovation-oriented lecturers is emphasised. Prospects for further research relate to the development of adaptive and authentic digital learning environments that will stimulate the professional self-development of lecturers of professional pre-higher education institutions.*

Key words: *lecturer; competency-based approach; continuous education; professional self-development; digital literacy; digital technologies.*

Постановка проблеми, її актуальність. Сучасний етап розвитку освіти характеризується активною цифровізацією, що зумовлює необхідність трансформації професійної діяльності викладачів коледжів. У цих умовах особливої ваги набуває проблема ефективного використання цифрових технологій у процесі професійного саморозвитку педагогічних працівників. Сучасні науково-педагогічні працівники дедалі активніше впроваджують нові форми й методи використання цифрових інструментів в освітньому процесі, що вимагає від них високого рівня цифрової компетентності. Перехід до дистанційного та змішаного навчання актуалізував потребу у підготовці викладачів до організації освітнього процесу із застосуванням сучасних цифрових сервісів та платформ.

У цьому контексті міжнародні організації (OECD, 2026; UNESCO, 2022) акцентують, що цифрові технології мають стати не лише інструментом модернізації освітнього процесу закладів освіти, а й ключовим ресурсом професійного саморозвитку педагогів.

Як відомо, професійний саморозвиток викладачів закладів фахової передвищої освіти як усвідомлений цілеспрямований процес особистісного й професійного самовдосконалення, спрямований на творчу самореалізацію в процесі виконання професійної діяльності (Капралова, Шаповаленко, & Бульвінська, 2022, с. 67) й розвиток професійної культури, здійснюється на основі інтеграції формальної, неформальної та інформальної освіти із використанням цифрових технологій. Важливість процесу підтверджена державними документами (Закон України «Про

внесення змін до деяких законів України щодо функціонування інтегрованих інформаційних систем у сфері освіти» (2022), «Концепція розвитку цифрових компетентностей» (2021), глобальними тенденціями переходу до цифрової економіки й парадигми «Індустрія 4.0», що визначають розвиток цифрової грамотності викладачів як чинника забезпечення їхньої ефективності, конкурентоспроможності освітніх систем.

Вважаємо за доцільне зазначити, що стрімкий розвиток штучного інтелекту (далі – ШІ) відкриває нові можливості для трансформації навчання й викладання, проте потребує належного науково-методичного, педагогічного забезпечення. Попри значний потенціал цифрових технологій, їх ефективне впровадження в освітній процес закладів фахової передвищої освіти залишається недостатньо дослідженим з позиції самих викладачів. Відсутність чітких підходів до інтеграції цифрових інновацій у професійний розвиток ускладнює їх практичне застосування. Водночас рівень цифрової грамотності та готовності викладачів до використання інновацій безпосередньо визначає якість підготовки майбутніх фахівців.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю наукового осмислення ролі цифрових технологій у професійному саморозвитку викладачів закладів фахової передвищої освіти, визначення ефективних механізмів їх використання. Вирішення окресленої проблеми сприятиме підвищенню якості освіти, розвитку цифрової грамотності викладачів, забезпеченню їхньої конкурентоспроможності в умовах цифрового суспільства.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. Значний внесок в осмислення впровадження цифрових технологій в професійний розвиток і саморозвиток зробили як зарубіжні так і вітчизняні науковці. Так, у контексті досліджуваної проблеми актуальності набуває науковий доробок О. Базелюка (2019) та Г. Скрипки (2024). Учені наголошують на тому, що компетентності щодо використання інструментів цифрових технологій, у педагогів формує та розвиває переважно система післядипломної освіти. Водночас цифрова грамотність педагога є «складовою його професійної компетентності і позначається як інтегральний феномен, прояви якого можна знайти у кожному з її компонентів» (Базелюк, 2019, с. 26). Можна стверджувати, що цифрова грамотність викладачів закладів фахової передвищої освіти є інтегральною складовою професійної компетентності, що визначає рівень їх готовності до ефективної діяльності в умовах цифровізації освіти.

Системний аналіз ключових тенденцій цифровізації вищої освіти здійснено у публікації М. Демянчук, І. Боднарчук (2022). Автори виокремлюють чотири взаємопов'язані напрями, серед яких провідне місце посідає інтеграція цифрових технологій у традиційні освітні програми, що зумовлює формування моделі змішаного навчання. Окремо наголошено на розвитку онлайн-освіти як самостійного вектору трансформації освітнього процесу, а також створення віртуального освітнього середовища як комплексної цифрової екосистеми. Водночас підкреслюється, що кожен із визначених трендів має власну специфіку реалізації, що потребує диференційованого підходу до їх впровадження в освітні практики професійного саморозвитку.

Результати вітчизняних досліджень (Колеснікова, & Орлова, 2023; Kryvorot, & Pryhodii, 2022; Nichkalo et al, 2022) свідчать, що використання цифрових інтернет-технологій та електронних освітніх ресурсів суттєво розширює можливості професійного саморозвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників, сприяючи підвищенню якості викладання, мотивації здобувачів освіти та організації ефективної взаємодії в освітньому середовищі. Встановлено, що інтеграція цифрових інструментів

в закладах освіти дозволяє моделювати навчальні ситуації, розвивати власні методичні підходи та створювати інноваційні електронні курси. Водночас підкреслюється, що ефективне використання цифрових технологій потребує цілеспрямованої підготовки викладачів закладів фахової передвищої освіти, достатнього часу для опанування інструментів і глибокого розуміння їх дидактичного потенціалу.

У процесі аналізу досліджень, здійснених зарубіжними науковцями (Abulibdeh et al., 2024), встановлено, що концепція Індустрія 4.0 визначає новий етап розвитку економіки та освіти, що зумовлений впровадженням передових цифрових технологій. Йдеться про широке використання автоматизації, Інтернету, штучного інтелекту та кіберфізичних систем, які докорінно трансформують сучасні виробничі та соціальні процеси. Дослідники наголошують, що такі зміни створюють значний потенціал для підвищення продуктивності, забезпечення сталого розвитку та посилення стійкості суспільних систем. Водночас одним із ключових викликів вчені (Abulibdeh et al., 2024) визначають дефіцит висококваліфікованих фахівців, які володіють компетентностями у сфері інформаційних технологій та аналізу даних.

У результаті аналізу сучасних наукових публікацій зарубіжних дослідників А. Гу'а, Д. Гревал і С. Атлас (Guha, Grewal, & Atlas, 2024), Х. Лейте (Leite, 2025) та Т. Фареллі і Н. Бейкер (Farrelly, & Baker, 2023) виявлено, що генеративний штучний інтелект є вагомим чинником трансформації сучасної вищої і фахової передвищої освіти. Його впровадження змінює традиційні моделі організації навчання, відкриває можливості для створення й персоналізації дидактичного контенту, формує нові освітні практики. Водночас інтеграція ШІ супроводжується методичними, організаційними й етичними викликами, що потребують адаптації викладачів та адміністративного персоналу до умов невизначеності. Використання ШІ постає амбівалентним феноменом: він стимулює інновації й підвищує якість освіти, але водночас породжує ризики, пов'язані з академічною доброчесністю. У цьому контексті ключового значення набуває розвиток цифрової та етичної грамотності викладачів закладів фахової передвищої освіти як складової їх професійного саморозвитку.

Ш. Порвал і Н. Шаббір (Porwal, & Shabbir, 2026) дослідили роль інструментів штучного інтелекту у підтримці докторських студій на прикладі індійського досвіду. Встановлено, що інтеграція ChatGPT, Google Bard, Research Rabbit та QuillBot підвищує ефективність дослідницької діяльності, зокрема у структуруванні інформації, управлінні джерелами, тощо. Здобувачі демонструють високий рівень обізнаності й активного використання цих ресурсів. Водночас окреслено ризики, пов'язані з етикою, конфіденційністю даних, довірою до результатів, можливими похибками пошуку. Це актуалізує потребу у спеціальній підготовці здобувачів через освітні програми та науково-методичні заходи, спрямовані на ефективне й етично відповідальне застосування ШІ у дослідницькій діяльності, професійному саморозвитку.

Результати аналізу дослідження К. Столпе та Ж. Халльстрьома (Stolpe, & Hallström, 2024) засвідчують, що концепція грамотності у сфері штучного інтелекту охоплює базові знання про його сутність і функціонування, здатність до розпізнавання, розвиток системного мислення. Водночас ключового значення набуває формування соціально-етичного розуміння технологій, зокрема усвідомлення етичних аспектів використання ШІ та ролі людини у взаємодії з інтелектуальними системами. Автори обґрунтовують доцільність впровадження цілісної концепції такої грамотності як складової сучасної технологічної освіти.

У свою чергу, Ф. Алмасрі (Almasri, 2024) розглядає штучний інтелект в освіті як міждисциплінарний напрям, спрямований на модернізацію освітнього середовища та

підвищення ефективності навчання. Зокрема, підкреслюється, що його використання у викладанні природничих дисциплін позитивно впливає на результати навчання, сприяє активізації пізнавальної діяльності та підвищує мотивацію здобувачів освіти. Дослідження засвідчує, що окрему увагу варто приділити етичним викликам, які супроводжують використання штучного інтелекту, зокрема необхідності забезпечення відповідального та безпечного його застосування в освітній практиці.

Узагальнення результатів аналізу зарубіжних і вітчизняних наукових публікацій засвідчує, що впровадження цифрових технологій, є визначальним чинником професійного саморозвитку викладачів закладів фахової передвищої освіти і трансформації освітнього середовища. Дослідження підтверджують, що цифрові інструменти сприяють підвищенню ефективності навчання, розвитку цифрової грамотності, розширенню можливостей неперервної освіти, і водночас актуалізують етичні, методичні й організаційні виклики. Отже, ефективна інтеграція цифрових технологій у професійний розвиток викладачів закладів фахової передвищої освіти потребує системного підходу, що поєднує технологічну підготовку, розвиток критичного мислення та дотримання принципів академічної доброчесності.

Мета і завдання дослідження. Метою наукового пошуку є теоретичне обґрунтування та узагальнення основних напрямів професійного саморозвитку викладачів закладів фахової передвищої освіти засобами цифрових технологій в умовах неперервної освіти. Поставлена мета передбачає виконання таких *завдань*: проаналізувати, виокремити основні напрями професійного саморозвитку викладачів в умовах цифровізації освіти; описати концептуальну модель DigCompEdu для професійного саморозвитку викладачів закладів фахової передвищої освіти; обґрунтувати роль неперервної освіти щодо забезпечення професійного зростання викладачів закладів фахової передвищої освіти засобами цифрових технологій.

Методи дослідження. В оглядовій статті використано такі методи наукової роботи: аналіз джерел з проблеми професійного саморозвитку педагогів в умовах цифрової доби; узагальнення і систематизація результатів досліджень зарубіжних і вітчизняних науковців. Процедура дослідження передбачала систематичний пошук наукових джерел із використанням провідних міжнародних наукометричних баз даних і платформ, зокрема Scopus, WoS, Springer та Computers and Education Open. З метою забезпечення повноти вибірки додатково було залучено пошукові ресурси Google Scholar. Для підвищення релевантності результатів застосовано розширені параметри пошуку з обмеженням хронологічного діапазону публікацій 2019–2026 рр., що забезпечило актуальність і цілісність дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Результати сучасних педагогічних досліджень увиразнюють суттєвий поступ у теоретичному осмисленні цифрової грамотності педагогів. Водночас сучасні наукові джерела фіксують наявність стійкого розриву між теоретичними моделями, освітньою політикою підготовки викладачів і реальною практикою застосування цифрових технологій. Це засвідчує недостатню узгодженість між задекларованими підходами та їх практичною імплементацією в освітньому середовищі. Попри стрімкий розвиток процесів цифровізації, система професійного саморозвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників часто не встигає адекватно реагувати на ці зміни. Крім того, інституційні умови не завжди забезпечують належну підтримку ефективної інтеграції цифрових технологій у процес удосконалення професійної компетентності викладачів закладів фахової передвищої освіти.

Слід зазначити, що у сучасному освітньо-науковому просторі зреалізовано низку концептуальних рамок і моделей, які орієнтовані на всебічне осмислення структури, змісту цифрової грамотності. З-поміж них особливе місце посідає європейська рамка DigCompEdu (Punie (ed.), 2017), яка інтерпретує цифрову грамотність як інтегративну здатність педагога до безпечного, критичного й творчого використання технологій в освітньому процесі (Zhao et al., 2021) та увиразнює її структурні компоненти і змістові характеристики (Antonietti, Cattaneo, & Amenduni, 2022). Ця рамка орієнтована не лише на технічні аспекти, а й на педагогічну доцільність застосування цифрових інструментів. Вона забезпечує системне бачення ролі цифрових технологій у підвищенні якості викладання та навчання. DigCompEdu акцентує увагу на педагогічній складовій цифрової трансформації освіти, надає розгорнуті орієнтири щодо інтеграції технологій у різні освітні контексти та навчальні дисципліни. Важливо, що модель враховує динамічність сучасного технологічного середовища, що постійно змінюється. В її структурі виокремлено певні компоненти, що систематизовано за шістьма взаємопов'язаними сферами (професійна залученість педагога, робота з цифровими ресурсами, організація процесів навчання і викладання, здійснення оцінювання, розширення можливостей здобувачів освіти, розвиток власної цифрової грамотності) (Guillen-Gamez et al., 2020; Zhao et al., 2021). Ці компоненти формують цілісне підґрунтя для професійного саморозвитку викладачів закладів фахової передвищої освіти в умовах цифровізації освіти. У межах цієї моделі помітно вирізняється механізм самооцінювання, який дозволяє викладачам визначати рівень власної цифрової грамотності (Грядуща, & Денисова, 2021). У свою чергу, це сприяє всебічному самоаналізу професійної діяльності, виявленню індивідуальних ресурсів і напрямів саморозвитку. Загалом DigCompEdu можна розглядати як інструмент підвищення якості педагогічної діяльності викладачів сучасних закладів фахової передвищої освіти в цифровому суспільстві.

Разом із тим, окреслені можливості рамки (моделі) потребують доповнення гнучкими підходами до професійного розвитку, адже освітня практика постійно змінюється. На наше переконання, моделі підвищення кваліфікації викладачів мають бути гнучкими й адаптивними, адже прогнозування структури галузей на десятиліття наперед практично неможливе, тоді як підготовка фахівців потребує нелінійності освітніх програм. Постійне оновлення знань і стрімке зростання обсягів інформації зумовлюють необхідність розвитку навичок пошуку, критичного оцінювання, раціонального відбору інформації. Часті зміни базових цифрових технологій і пов'язаних із ними процесів актуалізують потребу в неперервній освіті, системному удосконаленні цифрової грамотності викладачів (Грядуща, & Денисова, 2021).

У контексті цифрової трансформації освіти особливої актуальності набуває аналіз основних напрямів професійного саморозвитку викладачів, що забезпечують їхню ефективну діяльність у цифровому освітньому середовищі. Одним із базових компонентів і напрямів такого саморозвитку є сформованість цифрової грамотності (JingJing, (2025), яка передбачає не лише володіння технічними навичками, а й здатність до свідомого, педагогічно доцільного використання цифрових інструментів. У цьому аспекті важливим є інтегроване застосування комп'ютерних, мобільних і мультимедійних технологій в освітньому процесі. Водночас значущим напрямом є розвиток вміння викладача працювати з цифровими освітніми ресурсами, що охоплює їх створення, критичний відбір, експертне оцінювання, ефективне впровадження в практику навчання (Колеснікова, & Орлова, 2023).

Цифровізація освіти зумовлює необхідність адаптації викладачів до педагогічних інновацій, які базуються на інтерактивності, гнучкості, персоналізації навчання. Особливого значення набуває здатність педагогів здійснювати оцінювання результатів навчання в цифровому середовищі, використовувати сучасні аналітичні інструменти та системи моніторингу освітніх досягнень як власних так і здобувачів освіти. Це сприяє підвищенню об'єктивності оцінювання та оптимізації освітнього процесу. Поряд із цим важливим аспектом професійної діяльності є забезпечення соціально-емоційної підтримки здобувачів освіти, зокрема розвиток їхніх комунікативних і критично-мисленнєвих навичок у цифровому просторі. Не менш актуальним є формування безпечної поведінки в мережі Інтернет і протидія таким ризикам, як кібербулінг.

Варто наголосити на тому, що ефективний професійний саморозвиток викладачів закладів фахової передвищої освіти неможливий без модернізації системи післядипломної педагогічної освіти й освіти дорослих, які мають забезпечувати гнучкість, доступність і технологічну насиченість освітніх програм і курсів.

Узагальнимо напрями, зміст та очікувані результати професійного саморозвитку викладачів закладів фахової передвищої освіти (табл. 1).

Таблиця 1

Професійний саморозвиток викладачів закладів фахової передвищої освіти

Професійний саморозвиток викладачів закладів фахової передвищої освіти		
Напрямок	Зміст	Очікувані результати
Розвиток цифрової грамотності	Оволодіння технічними навичками, педагогічно доцільне використання цифрових інструментів.	Ефективне використання цифрових технологій у навчанні, викладанні.
Робота з цифровими освітніми ресурсами	Створення, відбір, оцінювання та впровадження цифрових матеріалів.	Підвищення якості освітнього контенту.
Цифрова безпека та етика взаємодії	Формування безпечної поведінки в Інтернеті, протидія кібербулінгу.	Безпечне освітнє середовище.
Використання цифрових платформ для комунікації	Застосування онлайн-середовищ для взаємодії, навчання й викладання.	Розширення можливостей професійної взаємодії.

Складено автором особисто.

У підсумку, професійний саморозвиток викладачів закладів фахової передвищої освіти в цифровому освітньому середовищі охоплює інтеграцію різних напрямів, які спрямовані на підвищення якості освітнього процесу, забезпечення цифрової безпеки, підтримку здобувачів освіти і викладачів.

Суттєвим чинником професійного саморозвитку викладачів закладів фахової передвищої освіти є спрямованість на впровадження принципу неперервної освіти, що реалізується через участь у різноманітних формах підвищення кваліфікації, включає відвідування онлайн-курсів, вебінарів, тренінгів та дистанційне спілкування в професійних спільнотах. У цьому зв'язку важливою є також активізація співпраці та обміну досвідом між викладачами, що сприяє поширенню інноваційних практик і підвищенню якості освітнього процесу. Використання цифрових платформ для професійної комунікації розширює можливості колективного навчання та взаємопідтримки.

Нині викладач закладу фахової передвищої освіти у процесі професійного зростання постає як багатофункціональний фахівець, здатний поєднувати ролі фасилітатора, тьютора, розробника індивідуальних освітніх траєкторій, організатора проєктної діяльності, координатора цифрових освітніх середовищ. Реалізація цих ролей безпосередньо залежить від рівня сформованості цифрової грамотності, що визначає якість його педагогічної діяльності. Саме тому професійний саморозвиток викладачів засобами цифрових технологій є стратегічним напрямом удосконалення сучасної фахової передвищої освіти відповідно до викликів часу.

Сучасна національна система фахової передвищої освіти України потребує максимально ефективного використання наявних інтелектуальних ресурсів від викладачів закладів фахової передвищої освіти. Освіта має орієнтуватися на компетентнісного викладача з інноваційними навичками, що здатний до неперервного професійного розвитку й саморозвитку в умовах динамічної цифрової економіки.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Узагальнення результатів теоретичного аналізу наукових праць зарубіжних і вітчизняних дослідників засвідчило, що професійний саморозвиток викладачів закладів фахової передвищої освіти в умовах цифровізації освіти має комплексний і багатовимірний характер й охоплює як технологічні, так і педагогічні аспекти їх діяльності. Обґрунтовано, що професійний саморозвиток викладачів у цифровому освітньому просторі доцільно розглядати як цілісний процес формування професійної культури, в якій цифрова грамотність, ефективне використання цифрових освітніх ресурсів, забезпечення цифрової безпеки та етики взаємодії, використання цифрових платформ для комунікації є взаємозалежними складниками і водночас напрямками професійного зростання. Їх реалізація забезпечує не лише підвищення ефективності педагогічної діяльності, а й формує інституційну спроможність закладів освіти адаптуватися до цифрових трансформацій, реалізовувати принцип навчання впродовж життя. Виявлено, що концептуальна модель DigCompEdu забезпечує цілісне теоретичне підґрунтя для розвитку цифрової грамотності й може бути використана для проєктування індивідуальних траєкторій професійного саморозвитку викладачів закладів фахової передвищої освіти.

Обґрунтовано визначальну роль неперервної освіти як системоутворювального чинника професійного саморозвитку викладачів закладів фахової передвищої освіти, що забезпечує безперервне оновлення знань, розвиток компетентностей і розширення можливостей професійної взаємодії в цифровому середовищі. Водночас встановлено, що використання цифрових технологій для професійного саморозвитку викладачів закладів фахової передвищої освіти супроводжується низкою обмежень і ризиків, зокрема етичних (захист персональних даних, академічна доброчесність), організаційних (нерівний доступ до цифрових ресурсів, перевантаження викладачів), а також психолого-педагогічних (зниження якості міжособистісної взаємодії, ризики цифрової залежності). Це актуалізує необхідність виваженого й педагогічно доцільного впровадження цифрових технологій.

Перспективи подальших наукових досліджень пов'язані з теоретичним обґрунтуванням адаптивних цифрових освітніх середовищ, розробленням якісних навчально-методичних ресурсів, що підтримують індивідуальні освітні траєкторії викладачів закладів фахової передвищої освіти з урахуванням можливостей штучного інтелекту.

Список використаних джерел

- Базелюк, О. (2019). Вибір і використання цифрових засобів в освітньому процесі закладів професійної (професійно-технічної) освіти. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*, 2(16), 20–28. [https://doi.org/10.35387/od.2\(16\).2019.20-28](https://doi.org/10.35387/od.2(16).2019.20-28)
- Грядуща, В. В., & Денисова, А. В. (2021). Цифровізація як структурний складник інноваційних моделей підвищення кваліфікації педагогів професійної освіти. *Інноваційна педагогіка*, 34(1), 54–61. <https://doi.org/10.32843/26636085/2021/34-1.9>
- Демянчук, М., & Боднарук, І. (2022). Цифровізація освіти як вектор підготовки фахівців XXI століття. *Viae Educationis*, 1(4), 74–81. <https://doi.org/10.15804/ve.2022.04.09>
- Капралова, І., Шаповаленко, Н., & Бульвінська, О. (2022). Мотивація професійного саморозвитку викладачів закладів вищої освіти. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*, 3, 62–69. <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2022.3.8>
- Колеснікова, І., & Орлова, О. (2023). Професійний розвиток педагогів в умовах цифровізації освіти. *Інноваційна педагогіка*, 64(2), 186–189. <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/64.2.35>
- Скрипка, Г. (2024). Штучний інтелект в освіті: удосконалення програм підвищення кваліфікації педагогів. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 101(3), 227–238. <https://doi.org/10.33407/itlt.v10i3.5639>
- Abulibdeh, A., Zaidan, E., & Abulibdeh, R. (2024). Navigating the confluence of artificial intelligence and education for sustainable development in the era of industry 4.0: challenges, opportunities, and ethical dimensions. *Journal of Cleaner Production*, 437, 140527. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2023.140527>
- Almasri, F. (2024). Exploring the impact of artificial intelligence in teaching and learning of science: a systematic Review of Empirical Research. *Research in Science Education*, 54 (5), 977–997. <https://doi.org/10.1007/s11165-024-10176-3>
- Antonietti, C., Cattaneo, A., & Amenduni, F. (2022). Can teachers' digital competence influence technology acceptance in vocational education? *Computers in Human Behavior*, 132, 107266. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2022.107266>
- Farrelly, T., & Baker, N. (2023). Generative artificial intelligence: implications and considerations for higher education practice. *Education Sciences*, 13 (11), 1109. <https://doi.org/10.3390/educsci13111109>
- Guha, A., Grewal, D., & Atlas, S. (2024). Generative AI and marketing education: what the future holds. *Journal of Marketing Education*, 46, 6–17. <https://doi.org/10.1177/02734753231215436>
- Guillen-Gamez, F.D., Mayorga-Fernández, M.J., & Del Moral, M.T. (2020). Comparative research in the digital competence of the pre-service education teacher: face-to-face vs blended education and gender. *Journal of e-Learning and Knowledge Society*, 16(3), 1–9. <https://doi.org/10.20368/1971-8829/1135214>
- JingJing, Y. (2025). Research on Professional Development Pathways for University Teachers in the Digital Age. *Journal of Sociology and Education*, 1(3). <https://doi.org/10.63887/jse.2025.1.3.15>
- Kryvorot, T., & Pryhodii, M. (2022). Training of pedagogical workers for the use of digital internet technologies in the educational process. *Professional Pedagogics*, 1(24), 33–41. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2022.24.33-41>
- Leite, H. (2025). Artificial intelligence in higher education: Research notes from a longitudinal study. *Technological Forecasting and Social Change*, 215, 124115. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2025.124115>
- Nychkalo, N.G., Muranova, N.P., Voliarska, O.S. & Kudina, V.V. (2022). Professional development of academic staff by means of information and communication technologies: the ukrainian experience. *Information Technologies and Learning Tools*, 90 (4), 162–172. <https://doi.org/10.33407/itlt.v90i4.4882>
- OECD. (2026). Digital Education Outlook 2026. https://www.oecd.org/en/publications/oecd-digital-education-outlook-2026_062a7394-en.html
- Porwal, S., & Shabbir, D.N. (2026). Artificial intelligence and digitalization in higher education: enhancing doctoral research productivity in indian universities. *Information*

- Technologies and Learning Tools, 111 (1), 172–192.
<https://doi.org/10.33407/itlt.v11i1.6347>
- Punie, Y. (ed.). (2017). European framework for the digital competence of educators – DigCompEdu. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
<https://dx.doi.org/10.2760/159770>
- Stolpe, K., & Hallström, J. (2024). Artificial intelligence literacy for technology education. *Computers and Education Open*, 6, 100159. <https://doi.org/10.1016/j.caeo.2024.100159>
- UNESCO. (2022). The ICT Competency Framework for Teachers Harnessing OER Project: digital skills development for teachers.
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000383206>
- Zhao, Y., Llorente, A.M.P., & Gómez, M.C.S. (2021). Digital competence in higher education research: A systematic literature review. *Computers & Education*, 104212.
<https://doi.org/10.1016/j.compedu.2021.104212>

References (translated and transliterated)

- Bazeliuk, O. (2019). Vybir i vykorystannia tsyfrovyykh zasobiv v osvithomu protsesi zakladiv profesiinoi (profesiino-tekhnichnoi) osvity [Selection and use of digital tools in the education process of vocational educational and training institutions]. *Osvita doroslykh: teoriia, dosvid, perspektyvy* [Adult education: theory, experience, prospects], 2(16), 20–28. [https://doi.org/10.35387/od.2\(16\).2019.20-28](https://doi.org/10.35387/od.2(16).2019.20-28) [in Ukrainian].
- Demianchuk, M., & Bodnaruk, I. (2022). Tsyfrovizatsiia osvity yak vektor pidhotovky fakhivtsiv KhKhI stolittia [Digitalization of education as a vector for preparing specialists of the 21st century]. *Viae Educationis*, 1(4), 74–81. <https://doi.org/10.15804/ve.2022.04.09> [in Ukrainian].
- Hriadushcha, V. V., & Denysova, A. V. (2021). Tsyfrovizatsiia yak strukturnyi skladnyk innovatsiinykh modelei pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohiv profesiinoi osvity [Digitalization as a structural component of innovative models for vocational education teachers]. *Innovatsiina pedahohika* [Innovative pedagogy], 34(1), 54–61. <https://doi.org/10.32843/26636085/2021/34-1.9> [in Ukrainian].
- Kapralova, I., Shapovalenko, N., & Bulvinska, O. (2022). Motyvatsiia profesiinoho samorozvytku vykladachiv zakladiv vyshchoi osvity [Motivation for professional self-development of teachers of higher education institutions]. *Neperervna profesiina osvita: teoriia i praktyka*, 3, 62–69. <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2022.3.8> [in Ukrainian].
- Kolesnikova, I., & Orlova, O. (2023). Profesiinyi rozvytok pedahohiv v umovakh tsyfrovizatsii osvity [Teachers' professional development in terms of digitalization of education]. *Innovatsiina pedahohika* [Innovative pedagogy], 64(2), 186–189. <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/64.2.35> [in Ukrainian].
- Skrypka, H. (2024). Shtuchnyi intelekt v osviti: udoskonalennia prohram pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohiv [Artificial intelligence in education: enhancing teacher professional development programs]. *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia* [Information Technologies and Learning Tools], 101(3), 227–238. <https://doi.org/10.33407/itlt.v101i3.5639> [in Ukrainian].

Отримано / Received: 06.04.2026.
Прорецензовано / Revised: 15.05.2026.
Схвалено до друку / Accepted: 19.06.2026.
Опубліковано / Published: 30.06.2026.

АВТОРСЬКІ ДЕКЛАРАЦІЇ

Етична політика

Автор(и) підтверджує(ють), що під час підготовки та подання статті було дотримано положень Етичної політики журналу, а також загальноприйнятих принципів академічної доброчесності відповідно до рекомендацій COPE (Committee on Publication Ethics).

Політика конфлікту інтересів

Автор(и) заявляє(ють), що не має(ють) жодного фактичного чи потенційного конфлікту інтересів, який міг би вплинути на результати, інтерпретацію або виклад матеріалів дослідження.